

Nr 225.

Av herr **Bagge m. fl.**, om inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare med bidrag från arbetsgivare och staten.

Frågan om jordbrukets anställda tillhör de spörsmål, som länge tilldragit sig och alltfört skola tilldraga sig den största uppmärksamhet. I första hand måste det vara angeläget att kunna skapa sådana villkor för jordbruksnäringen att de medgiva att lantarbetarna komma i åtnjutande av en lön, som bereder dem ungefär samma ställning som industriens arbetare. Dessutom måste det vara önskvärt att dugliga lantarbetares övergång till självständiga brukare uppmuntras och främjas. Ytterligare måste det så långt möjligt eftersträvas, att jordbrukets anställda normalt sättas i stånd att med tillhjälp av den nu ökade folkpensionen sörja för sin ålderdom, så att de ej behöva omhändertagas av det allmänna.

Både underlättandet av övergång till egna brukare och omsorgen om ålderdomens behov stå i direkt förhållande till den löneinkomst, som kan möjliggöras för de i jordbruket anställda. För vinnande av dessa syften kan det vid sidan av en positiv jordbrukspolitik motsvara ett verkligt samhällsintresse att vidtaga särskilda anstalter. De statliga åtgärderna för egnahemsändamål ha varit det främsta uttrycket därför. Ej blott de knappa omständigheter, i vilka lantarbetarna leva, utan även deras särskilda arbetsförhållanden — t. ex. de ofta förekommande flyttningarna från arbetsgivare till arbetsgivare — rättfärdiga särskilda åtgärder för denna yrkesgrupp.

Med dessa utgångspunkter vilja vi här nedan som ett led i strävandet att förbättra de i jordbruket anställdas belägenhet upptaga tanken på frivilliga s. k. intressekassor eller — med lämpligare namn — sparkassor. Redan vid 1930 års riksdag underställdes ett liknande förslag riksdagens prövning genom motioner (229 i första och 375 i andra kammaren), väckta av representanter tillhörande vårt parti. Tankegången och syftet i nedan framställda förslag överensstämmer i allt väsentligt med nämnda motioner.

Huvudsyftet med dessa kassor skulle vara tvåfaldigt. Genom frivilliga tillskott av den anställde och dennes arbetsgivare samt medverkan av staten borde en särskild sparverksamhet ordnas, som skulle komma den anställde till godo antingen vid övertagandet av ett eget jordbruk eller för ålderdomen, eventuellt också vid arbetsoförhet. Insatserna från de tre hållen skulle uppföras på den anställdes konto, som sålunda skulle vara individuellt och spärras för uttag vid andra tillfällen än dem, som fastställles som liggande inom kassans syften.

Därest riksdagen skulle ansluta sig till våra synpunkter, torde det böra bli föremål för en särskild utredning att fastslå det förfarande, som lämpligen borde komma till användning vid denna sparverksamhet. För att dock något

skissera vår tankegång, vilja vi här blott beröra några av de frågor, som organiserandet av dylika kassor framkallar. Vi finna det sålunda naturligt, att vederbörande har rätt att uttaga den del av kontot, som motsvarar hans egen insättning, i fall han övergår från jordbruket till annat näringsfång. Därvid torde arbetsgivarnas och statens bidrag lämpligen böra övergå till någon fond för samma syfte, som sparkassorna avse att gagna, helst då som en förstärkning av övriga insättningar. Efterlämnar den anställde vid dödsfall ej hustru eller oförsörjda barn, torde likaledes blott hans egna insatser böra övergå till sterbhuset. Om den till kassan anslutne jordbruksarbetaren utöver det för honom bestämda bidraget vill göra ytterligare insättningar för att därmed öka sitt tillgodohavande, bör givetvis intet hinder härför möta. Om den anställde förblir i jordbruksarbete, bör hans tillgodohavande på ålderdomen helst förvandlas till en livränta, vilken tillsammans med den nu beslutade, förbättrade folkpensioneringen kan ge honom och hans hustru full existensmöjlighet utan att han behöver falla det allmänna till last.

Som ovan framhållits bör formen för denna sparverksamhet vara fullt frivillig. Det bör sålunda ankomma på arbetsgivaren och den anställde att träffa en överenskommelse om de belopp, som den förre förpliktigar sig att insätta, för så vitt den anställde gör en viss insättning. Statens insats bör göras beroende av förefintligheten av ett sådant ömsesidigt avtal. Det torde få betraktas som en självklar sak, att som ett minimivillkor vid dylika överenskommelser från arbetsgivarens sida uppställas, att den anställde stannar i tjänst en viss tid, t. ex. under ett år.

Utän att här binda oss för några siffror kan blott som exemplifiering nämnas, att en årlig insättning av 50 kronor, fördelad till lika delar mellan arbetare, arbetsgivare och staten eller mellan den anställde med 25 kronor, arbetsgivaren 15 kronor och staten 10 kronor, ger under 45 år i livränta enligt nuvarande låga ränteläge mellan 400 och 500 kronor årligen eller ett samlat kapital av något omkring 5.000 kronor. För att den anställde skall vid övergång i yngre år till egen jordbrukare ha kunnat samla något avsevärdare belopp, ligger det uppenbarligen den största vikt uppå att han vid så unga år som möjligt begynner detta frivilliga sparande.

I fråga om förvaltningen av de medel, som genom intressekassorna hopbringas, kunde man tänka sig, att densamma under statens kontroll skedde i samverkan med enskilda försäkringsbolag eller sparbanker.

Sedan motionen 1930 framfördes, ha några särskilda moment tillkommit, ägnade att stärka skälen för att på angivet sätt söka komma lantarbetarna till stöd.

Ett av dessa är, att räntenivån sedan 1930 sjunkit så avsevärt, att det kan vara fara värt att sparsamhetslusten avtar. Särskilt för denna yrkeskategori, som på grund av sina förhållandevis mycket små kontantinkomster icke kunna tänkas vara i stånd att göra några större inbetalningar, måste det vara högeligen önskvärt, att en viss uppmuntran till sparverksamhet kan ges.

Ett annat skäl — som delvis står i direkt sammanhang med det förra — är att sedan 1930 en organiserad sparverksamhet med statens stöd ehuru för andra syften gjorts till föremål för statlig utredning. Vi åsyfta här den s. k. bostadssociala utredningen med dess föreslagna "sparmål". Möjligt är, att frågan om lantarbetarnas sparverksamhet kunde i någon form lösas i anslutning till nämnda förslag. Vi ha här ej velat ingå på denna möjlighet, eftersom dess system med ömsesidig risktagning knappast synas oss förenligt med ett system med frivilliga arbetsgivareinsatser till förmån för de anställda, men vi ha här blott velat fastslå det erkännande ehuru i annan form åt våra syften, som vi måste utläsa ur den bostadssociala utredningens förslag.

Om blott sparkassans uppgift för pensionering av äldre tas i betraktande, bör ytterligare betonas att lösningen av folkpensioneringsfrågan vid fjolårets riksdag givit en fastare grundval än tidigare att bygga ett frivilligt, på ömsesidiga insatser baserat pensionssystem på. Man och hustru få enligt den nya lagen tillsammans närmare 350 kronor i folkpension, och det erfordras endast en livränta av ett par tre hundra kronor, alltså mindre än det nyss angivna livräntebeloppet, för att de, åtminstone om de ha en liten stuga, skola kunna draga sig fram någorlunda drägligt.

Den lättnad i fråga om fattigvårdskostnader och pensionstillägg, som skulle bli en föijd av en på ändamålsenligt sätt organiserad sparkassa för jordbruksarbetare, kan anses utgöra en stark motivering för statens bidrag till densamma. Om kassarörelsen utövas i endast begränsad omfattning kan perspektivet ej behöva bli alltför avskräckande för statskassan. Blir det återigen stor anslutning får man — som motionärerna i denna fråga vid 1930 års riksdag framhöllo — "väga statsutgifterna mot de sociala ändamål, som uppbäras av denna egnahems- och pensionsrörelse. En allmän anslutning kan bli ett värdefullt bidrag till lösningen av landsbygdens fattigvårds- och ålderdomsproblem. Merbelastningen av statens budget får då ses mot bakgrunden av de ekonomiska lättnader, som landsbygdskommunerna genom minskade understödskrav kunna röna".

Vad lantarbetsgivarna beträffar kan medverkan i en frivillig sparkassa medföra vissa nya pålagor, vilka särskilt så länge jordbrukets inkomstnivå ej ligger högre kunna bli kännbara. Sannolikt komma arbetsgivarna, om de blott ekonomiskt förmå bära utgiften, nu liksom på många håll hittills att gärna viija stödja skötsamma anställda. Dessutom måste deras medverkan till förverkligandet av denna plan efter hand och på lång sikt bidraga till att lätta de direkta skattebördorna. Arbetsgivarnas medverkan påkallas dock ej här på statstvångets väg utan allenast i form av frivilliga åtgärder för att främja ett för arbetsgivarna och deras anställda gemensamt samt ur sociala synpunkter högst behjärtansvärt syftemål.

Antingen det gäller främjandet av nybildning på jordbruksområdet eller en förbättrad ålderdomsförsörjning skulle sparkassorna, enligt vår mening, bidra till att hos våra lantarbetare öka den ekonomiska trygghet, som varje

pliktrogen och strävsam människa önskar uppnå och som hon väl också väl förtjänar att vinna. Varje åtgärd, som tjänar till att binda den intelligenta och dugliga landsbygdsungdomen vid jorden och att över huvud stärka åt den samma en genom dess egen insats av sparsamhet och ömtänksamhet förvärvad fast grund i utövandet av dess gärning, är desslikes ur samhällets synpunkt värd att uppmuntras och understödjas.

Med åberopande av vad som här anförts hemställa vi,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående inrättande av frivilliga sparkassor för lantarbetare, grundade på principen om att bidrag från arbetsgivare och staten skola kunna lämnas till sådana lantarbetare, som själva förbinda sig att göra en viss regelbunden insättning, samt med uppgift att användas till här ovan angivna ändamål.

Stockholm den 23 januari 1936.

Gösta Bagge.

Fritiof Gustafson.

J. B. Johansson.

Joh. Nilsson
i Kristianstad.

Th. Borell.

M. Svensson.

Axel Nylander.

Gustaf Velander.